

contra Papam; illam igitur animorum disjunctionem charitati contrariam appellant Ecclesiae divisionem, ex qua fit ut pars altera pereat, non quia statim sit extra Ecclesiam, sed quia charitatem amittit. Vide Chrysostomum, homil. 11 ad Eph., ubi aperte ita loquitur.

16. *Quoad excommunicatos.* — De excommunicatis vero quae afferuntur minorem habent apparentiam; nunquam enim Patres docent excommunicatos constitui extra Ecclesiam, sed separari a communicatione Ecclesiae; potest autem fieri ut civis permaneat quispiam alicujus reipublicae, et tamen arceatur a consortio et familiaritate concivium. Quapropter excommunicatus non dicitur habendus ethnicus simpliciter, sed *tanquam ethnicus*, quantum ad communicationem cum aliis. Vide Augustinum de Correptione et gratia, cap. 15, de Vera Religione, cap. 6. Quando autem excommunicatio propter haeresim fertur, tunc proprie praescindere dicitur ab Ecclesia excommunicatum, et ita loquuntur Irenaeus et Eusebius, quamvis Augustinus de Unitate Ecclesiae, cap. ult., recte adnotet excommunicationem non praescindere haereticum simpliciter, sed declarare eum qui jam erat re ipsa praecisus; denique si alicubi reperiatur excommunicatum vel schismaticum esse extra Ecclesiam, intelligendum erit secundum quid, et comparatione facta ad caetera membra Ecclesiae, ut in simili de peccatoribus supra dicebamus; simpliciter vero pertinent ad unitatem substantialem Ecclesiae.

17. *Quinta sententia.* — *Probatur auctoritate.* — Quinto est alia sententia, quae praeter fidem requirit ad unitatem Ecclesiae characterem baptismalem; solos itaque baptizatos censet esse membra Ecclesiae. Quae sententia probari potest ex illo Ephes. 4: *Unum corpus, unus spiritus, una fides, unum baptisma.* Unde Eugenius IV in Concilio Florentino, vocat baptismum spiritualem januam; *per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiae*; quo modo loquuntur etiam Patres qui citantur de Consecratione, d. 4; et Rabanus, primo de Institutione Clericorum, capite primo. Confirmatur primo, nam baptismus successit circumcisioni; ergo, sicut nullus incircumcisus censebatur membrum synagogae, ita non baptizatus Ecclesiae membrum minime censendus erit. Secundo confirmatur, quia nullus ante professionem censetur pars religionis; sed baptismus est professio Christianae religionis; ergo, etc. Tertio, Ecclesia est respublica visibilis; ergo copulatur forma visibili; ergo

sacramento visibili; ergo maxime baptismo. Et confirmatur ultimo, nam ob hanc rationem videntur Patres communiter distinguere non baptizatos a membris Ecclesiae, ut indicat Chrysostomus, hom. 24 in Joan.; Gregorius Nazianzenus, oratione ad sanctum lavacrum; Tertullianus, lib. de Praescriptionibus haereticorum; Cyrillus, 12 in Joann., cap. 50. Atque hanc sententiam sequitur Cano, libro quarto de Locis, cap. 2, versiculo *At Papa*, et cap. ultimo, ad 12, et alii quidam¹. Turrecremata vero, lib. 1, cap. 8, ad 8, distinctione utitur, quae in divo Thoma nonnullum fundamentum habet. Nam quaedam, inquit, sunt membra Ecclesiae re et merito, ut justii baptizati; alii re et non merito, ut baptizati peccatores; alii merito, sed non re, ut catechumeni non baptizati. Possetque consistere ejusmodi sententia cum conclusione nostra, si per fidei confessionem baptismum intelligeremus.

18. *Sexta opinio verior.* — Mihi tamen magis placet fidelem catechumenum inter Ecclesiae membra numerare, quod sentit Castro, primo, de Justa Haereticorum punitione, c. 8, ac probari potest rationibus iis quibus ostendimus fidem esse formam quae unit Ecclesiae membra. Addo primo, quod in cap. *Veniens*, de Presbytero non baptizato dicitur, non per sacramentum tantum, sed etiam per fidei sacramentum effici quempiam membrum Christi, et consequenter Ecclesiae; ostendimus enim non habere Christum alia membra mystica, praeter ea quae sunt Ecclesiae. Secundo, quia extra Ecclesiam non est salus; ita Concilium Lateranense, cap. *Firmiter*: *Una, ait, est fidelium Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur*; Cyprianus, de Unitate Ecclesiae; Hieronymus, de tribus Hypostasibus; Augustinus, 5 de Baptismo, cap. ultimo: sed catechumenus salvari potest, ut suppono tanquam certum, de quo licet videre Ambrosium in oratione de obitu Valentini; quare, etc. Neque mihi placet si dicatur ad salutem satis esse votum seu desiderium existendi in Ecclesia, si alias absolute quispiam manet extra illam. Tertio, eadem est Ecclesia ante et post Christum, ut infra videbimus; sed cum ea fide et charitate, quam catechumenus habet, verum membrum Ecclesiae esset ante Christi adventum, ut Cano etiam fatetur; ergo absolute est etiam dicendum membrum praesentis Ecclesiae; et

¹ In his est Bellarm., l. 3 de Eccl., c. 3; Azor., tom. 2, l. 5, c. 20; Turrecrem. sequitur, Valent., l. 6, Analis, c. 2, n. 3.

ita aperte sentit Augustinus, tract. 4 in Joan., et l. 4 de Baptismo, cap. 21; idemque sumi potest ex Gregorio, 24 Moral., c. 2, et l. 35, c. 7. Tandem Dionysius, de Eccles. Hierar., sub finem, cap. 6, diversos gradus hierarchiae ecclesiasticae distinguens, catechumenis suum locum tribuit. Neque obstant in contrarium adducta; solum enim probant catechumenos non esse de Ecclesia, quantum ad eas peculiarias condiciones, et veluti accidentia, quae Christus Ecclesiae superaddidit, non vero non esse quoad ea quae sunt quasi de substantia Ecclesiae, quae semper eadem fuit, quae duo sunt in Ecclesia, prout nunc est, distinguenda.

19. *Ad probationem in num. 17.* — *Instantia diluitur.* — Unde ad primum respondetur, sermonem esse in illis locis de Ecclesia secundum eum statum integrum quem ex Christi institutione habet, quamvis explicari possint etiam de Baptismo in re vel in voto. Ad primam confirmationem, dicitur synagogam non fuisse universalem Ecclesiam, sicut ea est de qua nunc loquimur. Ad secundam, quicquid sit de antecedenti, neganda est simpliciter consequentia, nam potest quilibet exterius profiteri fidem, etiam ante baptismum. Deinde, ut summum efficit confirmatio illa catechumenos non ita esse de Ecclesia a Christo instituta, ut jus habeant ad sacramenta, vel teneantur obedire legibus Ecclesiae, etc. Unde, ad tertiam confirmationem, respondendum catechumenum non tantum habere unionem internam, sed externam, etiam per externam fidei confessionem, quae, ut Patres aliqui interpretantur, fundamentum est vel potius forma Ecclesiae. At quid, si ita haberet catechumenus interiorem fidem, ut nullo exteriori signo illam profiteretur, etiam occulte? Occurrendum, id vix esse moraliter possibile, eoque posito, adhuc illum fore vocandum Ecclesiae membrum, propter argumenta facta; membrum enim visibile potest interdum manere conjunctum per solam invisibilem formam, quae de se per effectus visibiles manifestatur, quamvis aliquo tempore illis deficiat. Ad ultimam confirmationem ex Patribus, respondeo eos distinguere inter catechumenos et baptizatos, non in ratione membrorum, sed in communicatione sacramentorum.

20. *Quid sufficiat ad membrum Ecclesiae.* — *Septima opinio in ordine.* — *Primum fundamentum.* — *Confirmatur.* — Sex hactenus opiniones recensuimus, quae aliquid, praeter fidem, in membris Ecclesiae requirunt: superest ut enumeremus, quae nec fidem ipsam nece-

sariam esse arbitrentur: et primum, apud omnes indubitatum est eos, qui fide simul et caractere Baptismi carent, non pertinere ad Ecclesiam; de his enim potissimum intelligitur id Pauli: *Quid mihi de his qui foris sunt?* prima Corinth. 5. Volunt igitur nonnulli baptizatos haereticos omnes esse membra Ecclesiae, atque adeo non fidem, sed characterem esse formam necessariam, et constituentem corpus Ecclesiae. Ita Castro, secundo de Justa Haereticorum punitione, cap. 24; Cajetanus, in opusc. 1 de Auctoritate Papae, c. 12 et 27, et in opusc. 2, c. 25. Fundamentum afferri potest primo, quia Ecclesia non potest punire eos, qui sunt extra ipsam; potest autem punire haereticos. Secundo, haeretici exercent veros actus ordinis, nimirum consecrandi, et forte jurisdictionis in aliquo eventu, veluti si Episcopus aut etiam Papa in haeresim incidat, permittaturque gubernare; quae non nisi a membris Ecclesiae possunt fieri; sunt ergo revera membra illius. Tertio, quia Baptismus est janua ad Ecclesiam; ergo proprius effectus ejus constituit membrum Ecclesiae; ille autem est character; ergo, etc. Confirmatur. Nam hac ratione, insigniti eo caractere recipiunt aliquos influxus peculiares a Christo capite. Quarto, quia, 2 ad Timoth. 2, ait Paulus: *In magna domo*, id est Ecclesia, *sunt vasa argentea et fictilia*, id est haeretici; loquitur enim de Hymenaeo et Phileto; ita videtur interpretari Augustinus, libro tertio de Baptismo, c. 19, et l. 4, c. 12; habetur 23, quaest. 4, capit. *Qui secundum*. Confirmatur, quia ibidem, in cap. *Quantus*, Cyprianus parabola Zizaniorum, Matth. 13, de Ecclesia dictam esse intelligit, cum tamen zizania sint haeretici, ex Hieronymo et Chrysostomo, ibi, et Augustino, q. 11 in Matth.

21. *Rejicitur.* — Nihilominus contraria sententia vera est, et colligitur plane ex omnibus citatis Patribus, quibus fidem esse fundamentum confirmavimus; quod etiam docet Cyprianus, lib. 1, epistola 3 et 6, l. 3, epistola 9; Hieronymus, dialogo contra Luciferian., in fine; Gregorius, 12 Moral., cap. 15, et lib. 16, cap. 21, ait haereticos nomine tenus esse Christianos, non re; item Augustinus, lib. 7 de Baptismo, capite 10, et de Unitate Ecclesiae, capite 4. Hinc etiam Patres, cum de haereticis loquuntur, eos dicunt esse foris, et cum convertuntur, redire ad Ecclesiam, quo modo loquuntur Sixtus Papa, epistola prima decretali; Felix I, epistola prima; imo, et Concilium Nicenum, cap. 18 et 19; Irenaeus, li-

bro 3, cap. 3; Tertullianus contra Marcionem; et Cyprianus, lib. 4, epistola secunda. Eadem est communis scholasticorum sententia, divi Thomæ 3 p., q. 8, art. 3, et opusculo 23; Paludani, libro de Potestate Ecclesiæ; Antonini, 3 parte, titulo vigesimo secundo, § 3; Sylvestri, verbo *Papa*; Turrecremata, lib. 1, cap. 6, et libro 4, secunda parte, cap. 20; Victoria, de Potestate Ecclesiæ, initio, numero 7; Cano, lib. 4 de Locis, c. 2; Soto, 4, d. 22, q. 2, art. 2, et alii non pauci¹. Ratio vero est, quia hæretici nullum habent actum vitæ spiritualis, ut latius confirmabo statim.

22. *Ad fundamentum in num. 20.*—*Ad secundum.*—*Ad tertium.*—*Ad confirmationem.*—*Ad quartum fundamentum.*—Unde ad fundamentum contrariæ sententiæ, respondeo hæreticum esse veluti partem abscissam, quæ, licet non sit jam membrum, verumtamen adhuc manet quasi sub tutela, et potestate ipsius, cujus fuit membrum; sic ergo hæreticus, quia sese præscindit ab Ecclesia, et propria ejus forma caret, membrum non est; quia tamen injuriam Ecclesiæ fecit, sub illius jurisdictione manet, ut disputat. 20 ostendemus. Ad secundum (quoniam de antecedenti multa dicenda sunt inferius, disput. 21, sect. 5, a num. 12, juncta sectione 6 disputationis 10²) negatur consequentia; potest enim in membro Ecclesiæ, quod aliquam etiam potestatem habet, considerari, primo, ipsum esse membri, et forma qua conjungitur cum cæteris membris; secundo, potestas et actio ejus: hoc secundum separari potest a primo, quia Deus confert characterem independentem a fide, et ita contingere potest actionem, quæ est propria Ecclesiæ, rite et debite fieri, etiam ab eo qui est extra Ecclesiam, de quo plura in citata sect. 6, agendo de Pontifice, si forte potest hæreticus esse, ac simul caput Ecclesiæ. Vide D. Thomam, in 3, dist. 13, q. 2, ubi notat in moralibus esse posse caput officio et influenza, quamvis substantia careat; et post illum Turrecremat., lib. 4, cap. 47. Ad tertium, respondetur characterem non esse sufficientem formam ad constituendum Ecclesiæ membrum; quod præter dicta patet, quia eadem numero est Ecclesia nunc quæ fuit semper; antea vero constitue-

¹ In his sunt Bellarm., lib. 3 de Eccles., c. 4; Azor., tom. 2, lib. 5, c. 20, q. 3.

² Consulatur disput. 14 de Censur., sectione prima.

batur Ecclesia non caractere, sed fide. Item character non est proprie principium vitæ spiritualis, sed signum quoddam, et quasi potentia passiva ad recipienda cætera sacramenta, ut in tomo de Sacramentis, disp. 11, diximus; Baptismus autem dicitur janua Ecclesiæ, quia est regeneratio spiritualis totius hominis. Unde ad confirmationem negatur assumptum; nullum enim peculiare auxilium ex lege ordinaria debetur hæretico propter solum characterem. Ad ultimum, imprimis per *magnam domum*, mundum intelligunt Græci, cum Chrysostomo; si vero cum Ambrosio, D. Thoma et aliis intelligamus Ecclesiam, *vas fictile* non est illud quod jam fractum est, ut hæreticus, sed quod facili negotio interdum frangitur; et hoc certe vult Paulus, non omnia, scilicet, membra Ecclesiæ esse electa, sed quædam fictilia, quæ franguntur facile, ut Philetus et Hymenæus; et hic est sine dubio sensus Cypriani, quamvis Augustinus aliter illum intellexerit, et ideo conatus fuerit hæreticos esse quodammodo in Ecclesia, præcipue antequam sint contumaces, cum non tam hæretici quam ignorantes sint.

23. *Ultima opinio.*—Ultima sententia¹, quæ fidem etiam in membris Ecclesiæ necessariam esse negat, formam Ecclesiæ constituit in solo externo cultu, et professione veræ fidei, quam si quis exterius retineat, quamvis mentaliter hæreticus sit, membrum Ecclesiæ existit. Ita Petrus Soto, prima parte suæ defensionis, cap. de Ecclesia, cap. de Conciliis; Hosius, libro tertio contra Prologomena Brentii; Driedo, libro quarto de Dogmatibus, capite secundo, parte secunda; Cano, libro illo quarto, capite ultimo, et alii. Qui omnes volunt hæreticos occultos ad Ecclesiam pertinere, in quam sententiam refertur etiam Origenes, hom. 21 in Josue; Gregorius, 13 Moralium, cap. 5; Augustinus primo de Civitate, capite trigesimo quinto. Citatur etiam textus capit. *Audivimus*, 24, quæst. 1.

24. *Impugnatur primo.*—*Confirmatur.*—Contraria tamen sententia verior est, quam defendit Turrecremata, lib. 4 Summæ, p. 2, cap. 20, satis ante finem, versiculo *Secundo sequitur*, et probatur primo omnibus testimoniis et rationibus, quibus confirmavimus fidem esse quasi primam formam et fundamentum Ecclesiæ. Secundo, ex 1 Joan. 2: *Ex*

¹ Late defendit Bellarm., lib. 3 de Eccles., cap. 10.

nobis exierunt, sed non erant ex nobis; quæ verba, quamvis ab Augustino varie exponantur, tamen tertio de Baptismo, cap. 18, et tractatu 3 in primam Joan., de occultis hæreticis illa intelligit, quos Joannes dicit *non esse ex nobis*, id est, ex Ecclesia, quamvis ex nobis videantur exiisse: *Non ait* (inquit Augustinus) *quod exiundo alieni facti sunt, sed quod alieni erant*, etc., et infra: *Sive aperte foris sint, sive intus esse videantur, cum revera non sint*. Unde, libro de Gestis cum Emerito, capite primo, ait, *quosdam esse nobiscum præsentia corporali, qui corde sunt in parte Donati*. Idem 4 de Baptismo, capite 10. Præterea Patres communiter dicunt hæreticum occultum non esse verum Christianum; Athanasius, sermone septimo contra Arianos; Cyprianus, libro quarto, epistola 2; Tertullianus, libro de Pudicitia; Augustinus, de Gratia Christi, capite 1. Idem autem esse vere Christianum, et esse verum Ecclesiæ membrum, ut supra ex Concilio Tridentino adduximus. Confirmatur, nam talis hæreticus non est vere membrum Christi, cum non sit illi per actum vitæ spiritualis ullo modo conjunctus. Tandem eadem ratione hæreticus non solum mentalis, sed etiam exterior, si sit occultus, per accidens esset membrum Ecclesiæ, quia poterit coram omnibus, eisdem ceremoniis uti, et eandem fidem profiteri.

25. *Satisfit adductis pro eadem opinione.*—Ex quo intelligitur falsum esse quod opposita sententia assumit, nempe unitatem Ecclesiæ tantum requirere, et omnino consistere in hac exteriori conjunctione et politia ecclesiastica; imo hoc necessarium non est ut Ecclesia dici possit vere et absolute visibilis, quod videtur contrariæ sententiæ fuisse fundamentum, de quo in sectione octava late dicemus, et per argumentum ad hominem aperte constat; nam eadem ratione, neque character baptismalis esset necessarius in membris Ecclesiæ, quod tamen dicti auctores negant; et plane simpliciter falsum est, hominem carentem et fide et caractere posse esse membrum Ecclesiæ; alterutrum ergo requiritur, et tamen utrumque est forma interior et spiritualis; ergo non sufficit exterior ista consensio. Neque Gregorius aut Augustinus oppositum dicunt, nam revera potius de peccatoribus loqui videntur; Origenes vero, et fortasse interdum Augustinus et alii dicunt eos esse in Ecclesia secundum exteriorem speciem; textus autem citatus cap. *Audivimus*, nihil ad rem pertinet, nam verba illa: *Ex quo talia prædicare cepit*, a quibus

videbatur sumi argumentum, non textus, sed fortasse Gratiani sunt verba, et quamvis essent de textu sumpta, nihil efficerent; nam aliud est membrum esse Ecclesiæ, de quo agimus, aliud retinere et conservare potestatem ecclesiasticam et jurisdictionem, quæ forte in non membro, ut jam indicavimus, conservari potest; et de hoc ibi sermo habetur.

SECTIO II.

Quando inceperit Ecclesia.

1. *De Ecclesia hominum agitur.*—*Opiniones variae.*—Explicata Ecclesiæ ratione et essentia, oportet ejus originem exponere, ut hinc facilius ad ejus proprietates accedamus. Suppono tamen sermonem esse de Ecclesia hominum; nam Angelorum Ecclesia in eorum creatione inceperit certum est, siquidem in gratia et fide creati fuerunt, et unam spiritualem constituerunt rempublicam, ad eundem finem, sub eisdem supernaturalibus legibus, et eodem principe Deo, tendentem: de Ecclesia ergo hominum, quam hac in questione immerito confundit Arboreus, lib. 5 Theosophiæ, capite tertio, et quidam alii, prima opinio distinguit. Nam aliquando fundata fuit in fide Dei simpliciter, sine ordine ad Christum Dominum, et hoc modo inquirunt inceperit in Adamo; aliquando vero fundata fuit in fide et meritis Christi, et ita quidam volunt inceperit etiam in Adamo, non a principio creationis, sed post lapsum, cum primum scilicet habuit redemptionis suæ revelationem et fidem, ac commissi peccati dolorem; alii vero volunt inceperit ab Abel, quomodo videntur loqui communiter Patres, Augustinus, Psalmo 142 et 118, sermone 217 de Tempore; Gregorius, homilia decima nona in Evangelia; quod sequitur Turrecremata, primo libro, capite vigesimo secundo, et vigesimo quinto, qui refert alios; Alens., 4 p., quæstione 4, memb. 1.

2. *Notationes pro decisione.*—Ego vero suppono Ecclesiam proprie, nisi abutamur terminis, non posse consistere in uno tantum homine, ut bene notavit Turrecremata supra, cap. 27; et Alens., tertia parte, quæst. ultima, membro 5, articulo 2; et Abulens., quæstione septima in prolog. super Matthæum. Ratio plana est, quia *Ecclesia* nomen est collectivum, et ideo, sicut *populus* vel *Respublica* non una tantum persona constat, ita neque